

ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
และการสืบสานงานหัตถศิลป์ดินเผาบ้านช่างปี

Surindra Rajabhat University Strategy for Local Development
and Ban Chang Pi Pottery Inheritance Project

จักรพงษ์ เจือจันทร์¹ ณภัทชา ปานเจริญ² พุทธิพงษ์ รัับจันทร์³ และพัชราภรณ์ เกลียวแก้ว⁴
Jakrapong Juajun¹, Napatcha Pancharoen² Phutthiphong Rabchan³
and Phatcharaporn Klieokaeo⁴

Received : January 18, 2023; Revised : January 30, 2023; Accepted : January 30, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิชาการนี้เขียนเนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปี ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เพื่อชี้ให้เห็นถึงบทบาทของมหาวิทยาลัยในด้านการบริการวิชาการ โดยบทความนี้เป็นการนำเสนอ ผลจากการดำเนินโครงการสืบสานงานหัตถศิลป์ดินเผา บ้านช่างปี อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ สู่ยุคดิจิทัลไทยแลนด์ 4.0 ภายใต้โครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อการพัฒนา ท้องถิ่นระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ปีงบประมาณ พ.ศ.2564 โดยวัตถุประสงค์หลักของโครงการ นี้คือ เพื่อสืบสานภูมิปัญญาด้านเครื่องปั้นดินเผาของจังหวัดสุรินทร์ ให้คงอยู่และเป็นที่ประจักษ์แก่ สาธารณชน อีกทั้งเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากชุมชนสู่สถานศึกษาในพื้นที่ ผู้เข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วยกลุ่มโอท็อปวัตวิถีบ้านช่างปี และนักเรียนจากโรงเรียนบ้านช่างปี รวม 30 คน ผลจาก การดำเนินโครงการพบว่าผู้เข้าร่วมโครงการทุกคนสามารถปั้นและขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาได้ และ

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Management Sciences, Surindra Rajabhat University, Thailand; e-mail : jakrapong.ju@srru.ac.th

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Management Sciences, Surindra Rajabhat University, Thailand; e-mail : napatcha@srru.ac.th

³คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Management Sciences, Surindra Rajabhat University, Thailand; e-mail : Phutthiphong.r@srru.ac.th

⁴คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Management Sciences, Surindra Rajabhat University, Thailand; e-mail : phatcharaporn.k@srru.ac.th

ผลงานเครื่องปั้นดินเผาทั้งหมดจากการโครงการ ได้นำมาจัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสุรินทร์ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกิจกรรมและผลงานของผู้เข้าร่วมโครงการ นอกจากนี้ การจัดโครงการครั้งนี้ได้มีการนำเสนอผ่านสื่อต่างๆ ทั้งสื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อโทรทัศน์ ถือเป็น การเผยแพร่ชื่อเสียงและบทบาทของมหาวิทยาลัยในอีกทางหนึ่ง

คำสำคัญ (Keywords): การพัฒนาท้องถิ่น, เครื่องปั้นดินเผาบ้านช่างปี, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Abstract

This academic article is written on the occasion of the 50th Anniversary of Surindra Rajabhat University to demonstrate the university's role in academic services. The article presents the results of the implementation of Pottery Inheritance Project at Ban Chang Pi, Sikhorphum District, Surin Province, according to the Digital Thailand 4.0 Era under the strategy project of Surindra Rajabhat University for local development for 20 years (2017-2036) at the 2021 fiscal year. The main objective of this project is to conserve the pottery wisdom of Surin Province to be continued and be evident to the public. It is also a knowledge transfer from the community to educational institutions. Participants in the project consisted of the OTOP Nawatwithi Ban Chang Pi group and students from Ban Chang Pi School with a total of 30 people. The project results found that all participants were able to sculpt and form pottery. All pottery works from the project were displayed at the Surin National Museum, which demonstrates the importance of the activities as well as participants' works. In addition, this project was presented through various media, including online, print and television, throughout all activities, which is a good way to disseminate the reputation and role of the university widely.

Keywords : Local Development, Ban Chang Pi pottery, Surindra Rajabhat University, Surindra Rajabhat University Strategy

บทนำ (Introduction)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยได้รับการสถาปนาเป็นวิทยาลัยครูสุรินทร์ ในสังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2516 ต่อมาเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนาม “สถาบันราชภัฏ” แก่วิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่ง และวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2538 และได้จัดตั้งเป็นสถาบันราชภัฏสุรินทร์ ในปี พ.ศ.2547 ได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2547 ทั้งนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 โดยมีปรัชญาของมหาวิทยาลัยคือ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นสู่สากล โดยมีวิสัยทัศน์คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 4.0 เป็นเสาหลักทางวิชาการ ส่งมอบบุคลากรสมรรถนะสูงและนวัตกรรมสร้างคุณค่าและมูลค่า พร้อมทั้งเป็นสถาบันแห่งความภูมิใจของจังหวัดสุรินทร์และภูมิภาค สำหรับแผนยุทธศาสตร์ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น “พัฒนาท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ ด้วยการวิจัยนวัตกรรม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา” 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาครู “ผลิตครูนวัตกรรม สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ สู่มาตรฐาน World Class มุ่งสู่การเป็น Hub ของประเทศเพื่อนบ้าน” 3) ยุทธศาสตร์การยกระดับคุณภาพการศึกษา “ยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และมุ่งสร้างนวัตกรรม ที่เพิ่มคุณค่าและมูลค่าในระดับสากล” และ 4) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ “พัฒนาระบบบริหารจัดการและบุคลากรสู่การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนด้วยมาตรฐานระดับสากล”

สำหรับพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยมี 5 ข้อ ได้แก่ 1) ผลิตบัณฑิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเป็นหลักในการขับเคลื่อน และพัฒนาท้องถิ่น 2) ทำการวิจัยและสร้างนวัตกรรมที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น 3) พัฒนาท้องถิ่นตามศักยภาพสภาพปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และน้อมนำพระบรมราโชบายและแนวพระราชดำริสู่การปฏิบัติ 4) สืบสาน อนุรักษ์ ส่งเสริม เพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 5) การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ โดยใช้เทคโนโลยี และหลักธรรมาภิบาล (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2566)

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์นั้น ให้ความสำคัญกับท้องถิ่นในทุกมิติ

แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 โดยให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยาเพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และมีภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยตามมาตรา 8 ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่น ดังนี้ ข้อ (3) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึก และความภูมิใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ ข้อ (6) ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ข้อ (7) ศึกษาและแสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น รวมถึงการแสวงหาแนวทางเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2565 : 3)

ในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการทบทวนแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (พ.ศ. 2563 –2565) ฉบับปรับปรุง ปี 2565 ขึ้น โดยการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานมหาวิทยาลัย ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในช่วงที่ผ่านมา รวมทั้งมีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคต่าง ๆ อย่างรอบด้าน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน รวมทั้งรับฟัง ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนได้เสียอย่างต่อเนื่อง เพื่อกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ในการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็น “สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ซึ่งประกอบด้วย 8 ยุทธศาสตร์ที่มีความครอบคลุมภารกิจของมหาวิทยาลัยในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนางานพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม (University Social Engagement) เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าประสงค์ เพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เป็นศูนย์กลางการให้บริการทางวิชาการ เป็นที่พึ่งทางด้านวิชาการของสังคม สามารถแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมและภูมิภาคได้อย่างเหมาะสมและ ทันต่อเวลา เพื่อการพัฒนาสังคมที่เข้มแข็ง และยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และยุทธศาสตร์ที่ 6 ส่งเสริมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยมีเป้าประสงค์เพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริม สืบสาน ประยุกต์ใช้ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อรักษาคุณค่าและเพิ่มมูลค่า และเผยแพร่สู่ระดับชาติและนานาชาติ ตลอดจน

การเชื่อมโยงองค์ความรู้ ด้านศิลปวัฒนธรรมไปสู่กระบวนการการเรียนการสอนและการวิจัย (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2565 : 24-25)

เพื่อให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น อยู่บนฐานความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ (ทปอ.มรภ.) ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) โดยมีการจัดทำคู่มือเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการของมหาวิทยาลัยราชภัฏตรงตามเจตนารมณ์ของแผนยุทธศาสตร์ บนพื้นฐานศักยภาพและบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วยยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนาครู

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับคุณภาพการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาระบบบริหารจัดการ

วัตถุประสงค์ของบทความนี้ จะเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 คือการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีกลยุทธ์ที่ระบุสาระสำคัญไว้ในแผนยุทธศาสตร์ กล่าวคือ เน้นการทำงานด้วยการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่กับจังหวัดที่ตั้ง การบูรณาการความร่วมมือในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย และการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน การวิจัยของนักศึกษาและอาจารย์กับการพัฒนาท้องถิ่น (สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2561 : 13)

โครงการสืบสานงานหัตถศิลป์ดินเผาบ้านช่างปี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุรินทร์

ตามที่คณะวิทยาการจัดการได้รับการอนุมัติงบประมาณเพื่อดำเนินงานตามโครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ 2564 เพื่อดำเนินโครงการให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจน และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ภายใต้ชื่อโครงการ “สืบสานงานหัตถศิลป์ดินเผาบ้านช่างปี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุรินทร์ สู่ยุคไทยแลนด์ดิจิทัล 4.0” โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านภูมิปัญญา การอนุรักษ์เครื่องปั้นดินเผา จังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อรวบรวมรายละเอียดผลิตภัณฑ์และปฏิบัติการสร้างเรื่องราวผลิตภัณฑ์ (Story of Product) สำหรับการต่อยอดทางธุรกิจ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน 4) เพื่อการส่งเสริมการพัฒนารูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาจากอดีตสู่ปัจจุบัน 5) เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการพัฒนาและอนุรักษ์

เครื่องปั้นดินเผาจังหวัดสุรินทร์ ผ่านสื่อต่าง ๆ ในยุคไทยแลนด์ดิจิทัล 4.0 และ 6) เพื่อประเมินผลโครงการตามตัวชี้วัดของโครงการ โดยมีระยะเวลาดำเนินโครงการตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2564 ถึง 31 สิงหาคม 2564 นั้น ในการดำเนินกิจกรรมตลอดโครงการ ได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนและชุมชนบ้านช่างปี สำนักงานงานพัฒนาชุมชนอำเภอศีขรภูมิ หน่วยงาน องค์กร ทำให้การดำเนินการของโครงการบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (จักรพงษ์ เจือจันทร์ และคณะ, 2564 : 1-14)

สำหรับพื้นที่ดำเนินโครงการคือ บ้านช่างปี หมู่ที่ 1 ตำบลช่างปี อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ และโรงเรียนบ้านช่างปี ตำบลช่างปี อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ การดำเนินโครงการโดยการนำองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

เครื่องปั้นดินเผาบ้านช่างปี ถูกค้นพบโดยบังเอิญจากการที่กรมศิลปากร ได้ทำการบูรณะปราสาทช่างปีในช่วงปี 2553-2554 และพบโบราณวัตถุจำนวนมากและมีเครื่องปั้นดินเผาที่มีสภาพสมบูรณ์และชำรุดเสียหายรวมอยู่ด้วย โดยส่วนหนึ่งได้นำไปเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุรินทร์ และอีกส่วนหนึ่งเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานชุมชนวัดบ้านช่างปี ต่อมาในปี 2560 ได้มีโครงการพัฒนาท้องถิ่นของกรมพัฒนาชุมชนในพื้นที่ตำบลช่างปี และชุมชนได้กล่าวถึงเรื่องราวของเครื่องปั้นดินเผาบ้านช่างปี และในปี พ.ศ. 2561 กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ยกระดับให้บ้านช่างปีขึ้นเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตวิถี เนื่องจากเป็นที่ตั้งของปราสาทช่างปี ซึ่งเป็นอโรคยศาลา(สถานรักษาพยาบาล) ในยุคสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 อีกทั้งมีสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนหลายอย่าง เช่น ผ้าไหมมัดหมี่ ข้าวอินทรีย์ และเครื่องปั้นดินเผาบ้านช่างปี โดยการสืบสานการทำเครื่องปั้นดินเผาในช่วงแรกนั้น เป็นการจัดการฝึกอบรมการปั้น การขึ้นรูปและการเผา โดยอาศัยวิทยากรจากภายนอกพื้นที่ที่มีความรู้ความชำนาญ เพื่อเป็นการฟื้นฟูภูมิปัญญาดั้งเดิมของผู้คนในแถบนี้ แต่เนื่องจากว่าเรื่องราวของเครื่องปั้นดินเผานั้นไม่สอดคล้องกับวิถีของผู้คนในท้องถิ่น การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ยังคงต้องได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐ ถ้าหากโครงการจากหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมสิ้นสุดลง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ก็สิ้นสุดลงไปด้วย อย่างไรก็ตาม ทัศนคติของท้องถิ่นในชุมชนยังคงมุ่งมั่นที่จะสานต่อโดยการส่งผ่านองค์ความรู้สู่นักเรียนเรียนในพื้นที่ (แนวหน้า, 2562; สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2562)

การที่มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศมียุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้ขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น จึงได้เกิดโครงการสืบสานงานหัตถศิลป์ดินเผาบ้านช่างปี เพื่อเป็นการตอบสนองยุทธศาสตร์และพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

สุรินทร์ โดยผ่านกระบวนการฝึกอบรมจากปราชญ์ท้องถิ่นในพื้นที่ อีกทั้งเป็นการบูรณาการความร่วมมือของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัยในการดำเนินโครงการ รวมทั้งการบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนการสอนกับรายวิชาที่เกี่ยวข้องของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ตามกลยุทธ์ที่ได้กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ เพื่อให้ภูมิปัญญาด้านการปั้นเครื่องปั้นดินเผาในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ยังคงมีการสืบทอดต่อไป

บทความนี้ จะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่สร้างเครือข่ายการประสานงาน ช่วยส่งเสริมความภาคภูมิใจของชุมชนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้ยั่งยืนตามปรัชญาและพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ความสำเร็จของโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

จากการดำเนินโครงการในช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2564 – 31 สิงหาคม 2564 ปรากฏว่า ได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ ดังนี้

1. การส่งเสริมความรู้ด้านภูมิปัญญา การอนุรักษ์เครื่องปั้นดินเผา จังหวัดสุรินทร์ ให้คงอยู่ต่อไป ด้วยการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการปั้นเครื่องปั้นดินเผา โดยมีเครือข่ายความร่วมมือในการร่วมกิจกรรม ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอศีขรภูมิ, กลุ่มโอทอปนวัตกรรมบ้านช่างปี, โรงเรียนบ้านช่างปี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์ และหลังจากสิ้นสุดโครงการแล้ว ยังได้มีการบูรณาการร่วมกันกับอาจารย์และนักศึกษา สาขาเทคโนโลยีเครื่องกล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ ในการออกแบบพัฒนาเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโดยใช้แก๊ส ซึ่งเป็นโครงการของนักศึกษาชั้นปีที่ 4

ภาพที่ 1 เครือข่ายความร่วมมือในโครงการ

ที่มา : จักรพงษ์ เจือจันทร์ (2566)

2. การรวบรวมรายละเอียดผลิตภัณฑ์และอบรมเชิงปฏิบัติการรวมทั้งการสร้างเรื่องราวผลิตภัณฑ์ (Story of Product) เพื่อการต่อยอดทางธุรกิจชุมชน โดยการจัดทำเว็บบล็อก “สืบสานงานหัตถศิลป์ดินเผาบ้านช่างปี อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์” เข้าชมรายละเอียดได้ที่เว็บบล็อก <https://changpipottery.blogspot.com/>

3. การสร้างเครือข่ายในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เข้าชมได้ที่ <https://www.facebook.com/profile.php?id=100069516373739>

ภาพที่ 2 เว็บบล็อก (A) และ (B) แฟนเพจเฟซบุ๊กของโครงการ

ที่มา : จักรพงษ์ เจือจันทร์ (2566)

4. การส่งเสริมการพัฒนาารูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาจากอดีตสู่ปัจจุบัน ด้วยการออกแบบเครื่องปั้นดินเผาให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค เช่น แจกัน ถ้วยกาแฟ และสินค้าที่ระลึก ทั้งนี้เครื่องปั้นดินเผาบ้านช่างปีในรูปแบบกาใส่ชา จะได้ถูกนำมาจำหน่ายในงานครบรอบ 50 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ในปี พ.ศ.2566 ด้วย

5. การเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการพัฒนาและอนุรักษ์เครื่องปั้นดินเผาจังหวัดสุรินทร์ ผ่านสื่อต่างๆ ในยุคไทยแลนด์ดิจิทัล นอกจากการเผยแพร่เรื่องราวดินเผาบ้านช่างปี ผ่านเว็บไซต์และแฟนเพจเฟซบุ๊กแล้ว ยังมีสื่อมวลชนและสื่อสาธารณะได้นำเสนอเรื่องราวของโครงการด้วยเช่นกัน เช่น สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์, สถานีโทรทัศน์ ช่อง NBT ในรายการรอบทิศถิ่นไทย วันที่ 1 พฤษภาคม 2564 และสถานีโทรทัศน์ Thai PBS ในรายการ นักข่าวพลเมือง วันที่ 26 มิถุนายน 2564 ทั้งนี้ รายการนักข่าวพลเมือง เป็นผลงานของอาจารย์และนักศึกษาจากหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ นอกจากนี้ ได้ผลิตรายการสารคดีเนื้อหาเกี่ยวกับดินเผาบ้านช่างปี เรื่อง “ลมหายใจบ้านช่างปี” ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในอีกทางหนึ่ง และจัดพิมพ์หนังสือ “สืบสานงานหัตถศิลป์ดินเผาบ้านช่างปี” โดยได้มอบเก็บไว้ที่สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ องค์การบริหารส่วนตำบลช่างปี และสำนักหอสมุดแห่งชาติ

:

แผนผังที่ 1 การเผยแพร่โครงการและผลการดำเนินโครงการผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ

ที่มา : จักรพงษ์ เจือจันทร์ (2566)

แผนผังที่ 1 แผนผังการเผยแพร่และผลการดำเนินโครงการสืบสานงานหัตถศิลป์ดินเผาบ้านช่างปี ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้ดำเนินการผ่านสื่อได้แก่

- สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจกรรมของโครงการวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2564 เข้าชมได้ที่ <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG210223110443978>

- รายการรอบทศลินไทย สถานีโทรทัศน์ NBT วันที่ 1 พฤษภาคม 2564 เข้าชมได้ที่ <https://www.facebook.com/watch/?v=451826689447109>
- รายการนักข่าวพลเมือง สถานีโทรทัศน์ Thai PBS วันที่ 26 มิถุนายน 2564 เข้าชมได้ที่ <https://www.facebook.com/watch/?v=1201820180265502>
- ภาพยนตร์สารคดีเรื่อง “ลมหายใจบ้านช่างปี” เข้าชมได้ที่ <https://fb.watch/6o27UB-zAl/>
- จัดพิมพ์หนังสือ “สืบสานงานหัตถศิลป์ดินเผาบ้านช่างปี” จำนวน 200 เล่ม

การจัดแสดงผลงานของผู้เข้าร่วมโครงการที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุรินทร์

ความสำเร็จหนึ่งของโครงการที่สำคัญคือ การนำผลงานเครื่องปั้นดินเผาของผู้เข้าร่วมโครงการ ไปจัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุรินทร์ ตั้งแต่วันที่ 25 มิถุนายน 2564 – 4 กรกฎาคม 2565 และได้เผยแพร่เรื่องราวผ่านเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุรินทร์ โดยเข้าชมได้ที่เว็บไซต์ <https://www.finearts.go.th/surinmuseum/view/25987> -สืบสานงานหัตถศิลป์ดินเผาบ้านช่างปี-อำเภอศีขรภูมิ-จังหวัดสุรินทร์-สุยยุคไทยแลนด์ดิจิทัล-๔-๐

6. การประเมินผลโครงการตามตัวชี้วัดของโครงการ

สำหรับผลการประเมินโครงการพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.3 และอายุระหว่าง 10-15 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.2 รองลงมาคืออายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.9 ส่วนระดับการศึกษา อยู่ในระดับประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.1 รองลงมาคือมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 10.8

ส่วนผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีความพึงพอใจด้านกระบวนการจัดโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.74 (SD.=308) ด้านความรู้ความเข้าใจ พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการมีความรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผาอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.03 (SD. = 1.554) และหลังร่วมโครงการ พบว่ามีค่าเฉลี่ยเพิ่มเป็น 4.39 (SD.=.964)

สำหรับการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจะนำไปต่อยอดความรู้ด้านการปั้นเครื่องปั้นดินเผามากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.57 (SD.=.929)

ในด้านความคิดเห็นอื่นๆ ได้แก่ ขอบคุนมหาวิทยาลัราชภัฏสุรินทร์ และคณะผู้จัดโครงการที่ร่วมสนับสนุนกิจกรรมดีๆ ให้กับชุมชนและเด็กๆ ก่อให้เกิดแรงผลักดันเกี่ยวกับกิจกรรมการปั้นดินเผาในอนาคต, เป็นโครงการต่อยอดที่ดีมากแก่ชุมชนช่างปีและยุวชนรุ่นต่อไป

การบูรณาการกับพันธกิจอื่น

ในการดำเนินโครงการ ได้มีการบูรณาการกิจกรรมกับการจัดการเรียนการสอน ในคณะวิทยาการจัดการ โดยมีอาจารย์และนักศึกษาร่วมกิจกรรม โดยการให้นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้ลงพื้นที่เพื่อฝึกการถ่ายทำรายการสารคดี ทั้งการถ่ายภาพเคลื่อนไหว และภาพนิ่ง โดยนักศึกษาได้ฝึกทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร และได้นำเสนอผลงานผ่านรายการนักข่าวพลเมืองของสถานีโทรทัศน์ ThaiPBS นอกจากนี้ยังเป็นการบูรณาการด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ได้ใช้การเรียนรู้การปั้นเครื่องปั้นดินเผาของผู้ร่วมโครงการ เพื่อสืบสานภูมิปัญญาด้านศิลปะและวัฒนธรรมดั้งเดิมของบรรพบุรุษของชาวบ้านช่างปี และการพัฒนารูปแบบใหม่ๆ แต่ยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาบ้านช่างปี อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ให้คงอยู่สืบไป

ภาพที่ 3 ผลงานที่เกิดจากของโครงการสืบสานงานหัตถศิลป์

ที่มา : จักรพงษ์ เจือจันทร์ (2564)

จากภาพที่ 3 (A) กลุ่มนวัตกรรมวิถีโอท็อปบ้านช่างปี มอบหนังสือ “สืบสานงานหัตถศิลป์ดินเผาบ้านช่างปี” นายสุวพงศ์ กิติภัทย์พิบูลย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ในขณะนั้น ในงานช่างแฟร์จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ.2564 (B) นักเรียนโรงเรียนบ้านช่างปีฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการปั้นเครื่องปั้นดินเผา (C) ผลงานการออกแบบเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโดยใช้ระบบแก๊สของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ จากการบูรณาการความคิดร่วมกัน (D) การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในรูปแบบชุดดื่มชา (E) การจัดแสดงผลงานจากโครงการในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุรินทร์ (F) การฝึกปฏิบัติการถ่ายทำสารคดี โดยหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ และได้ออกอากาศในรายการนักข่าวพลเมือง สถานีโทรทัศน์ ThaiPBS

บทสรุป (Conclusion)

โครงการ “สืบสานงานหัตถศิลป์ดินเผาบ้านช่างปี อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ สู่อุทิศยุคไทยแลนด์ดิจิทัล 4.0” ภายใต้ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการตามที่ได้ตั้งไว้ทุกประการ และเป็นการสะท้อนถึงบทบาทของบุคลากรของมหาวิทยาลัยที่ต้องดำเนินงานตามภารกิจ คือ การสอน การวิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งด้านวิชาการ การบริการสังคม และการประชาสัมพันธ์ โดยมีชุมชนเป็นที่ตั้ง อีกทั้งยังเป็นการยกย่องเชิดชูผลงานของชุมชน โดยนำผลงานจากโครงการไปจัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุรินทร์ สร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน และมีความประสงค์ที่จะสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบไป อีกทั้งยังได้รับการเผยแพร่เรื่องราวผ่านสื่อสารมวลชนในระดับประเทศ เช่น สถานีโทรทัศน์ Thai PBS และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง NBT ถือเป็นการประชาสัมพันธ์ผลงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ โครงการยังได้ผลิตสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อการประชาสัมพันธ์ในอีกทางหนึ่ง อย่างไรก็ตามทั้งหมดทั้งมวลที่กล่าวมา จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากขาดซึ่งการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ภายใต้โครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ถึงแม้ว่า โครงการจะสิ้นสุดไป 2 ปีแล้ว แต่ภารกิจของมหาวิทยาลัยด้านการบริการวิชาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นยังคงดำเนินต่อไป ทำให้เรื่องราวของเครื่องปั้นดินเผา ยังคงได้รับการส่งเสริมจากมหาวิทยาลัยในช่องทางอื่น ๆ และในวาระครบรอบ 50 ปีของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เครื่องปั้นดินเผาบ้านช่างปี ได้ถูกนำมาเป็นสินค้าเพื่อจำหน่ายในวาระสำคัญนี้

ขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัย ชุมชนบ้านช่างปี กลุ่มโอทอปนวัตกรรมวิถีบ้านช่างปี, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอศีขรภูมิ, คณะครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านช่างปี, พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์ และผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน โดยผลจากการดำเนินโครงการ สามารถสรุปได้ว่า โครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นโครงการที่ช่วยเสริมสร้างคุณค่าและมูลค่าให้เกิดแก่ท้องถิ่น สมดังปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่กล่าวไว้ว่า “เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นสู่สากล”

ข้อเสนอแนะ (Suggestions)

การดำเนินโครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวม ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นโดยตรง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำข้อมูลที่มีอยู่มาบูรณาการกับภารกิจของมหาวิทยาลัย จะช่วยลดเวลาการสำรวจความต้องการในพื้นที่และได้ข้อมูลของชุมชนมากพอสมควร และควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโครงการไปในวงกว้างสู่สาธารณะ เพื่อให้เป็นที่รับรู้โดยทั่วไป จะทำให้การทำงานได้ผลลัพธ์ตรงตามความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง (References)

- จักรพงษ์ เจือจันทร์ และคณะ. (2564). สืบสานงานหัตถศิลป์ดินเผาบ้านช่างปี อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์. สุรินทร์ : สำนักพิมพ์รุ่งธนเกียรติ.
- เด็กรักป่าสตูดิโอ. (2564). ลมหายใจบ้านช่างปี. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://fb.watch/6o27UB-zAV/>. สืบค้น 18 มกราคม 2566.
- แนวหน้า. (2562). นายช่าง ‘เมืองเจียงแป๋ย’ รื้อฟื้นภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.naewna.com/likesara/423211>. สืบค้น 18 มกราคม 2566.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. (2564). แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (พ.ศ. 2563 – 2565) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2565. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. (2566). ประวัติความเป็นมา. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://srru.ac.th/about/history>. สืบค้น 18 มกราคม 2566.

โรงเรียนบ้านช่างปี. (2564). 1 พ.ค 64 โรงเรียนบ้านช่างปี ออกอากาศรายการโทรทัศน์ รอบทิศ
ถิ่นไทย การส่งเสริมนักเรียนทำกิจกรรมเครื่องปั้นดินเผา สถานีโทรทัศน์ ช่อง NBT.

[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.facebook.com/watch/?v=451826689447109>
สืบค้น 18 มกราคม 2566.

สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. (2562). ชาวบ้านช่างปี จ.สุรินทร์ สืบสานภูมิปัญญาบรรพบุรุษ
ทำเครื่องดินเผาคุณภาพดี รูปทรงดั้งเดิมจากที่ค้นพบในอโรคยาศาล พร้อมเชิญชวน
นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อสินค้าและเยี่ยมชมปราสาทโบราณ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

<https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG190516151840515> .
สืบค้น 18 มกราคม 2566.

สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. (2564). นักวิชาการเผยโครงการสืบสานหัตถศิลป์ดินเผาบ้าน
ช่างปีในยุคไทยแลนด์ดิจิทัล 4.0 จะช่วยให้เด็กรักและภูมิใจในพื้นที่ สามารถสืบสาน
ต่อยอดได้ในอนาคต. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : [https://thainews.prd.go.th/th/news/
detail/TCATG210223110443978](https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG210223110443978). สืบค้น 18 มกราคม 2566.

สำนักงานที่ประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2561). ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนา
ท้องถิ่นระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) (ฉบับปรับปรุง 11 ตุลาคม 2561).

กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

